

UZASADNIENIE

Powód, (...) S.A. z siedzibą w B., wniósł o zasądzenie od pozwanego K. S. kwoty 7.223,15 zł. z odsetkami umownymi w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP od dnia 12.05.2016 r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu żądania podał, że pozwany zobowiązał się poprzez podpisanie w dniu 14.01.2016 r. weksla do zapłaty w dniu 11.05.2016 r. kwoty w nim wskazanej, tj. 7.223,15 zł. Powód w dniu 11.04.2016 r. wezwał pozwanego do wykupu weksla. Pomimo to należność z weksla nie została zaspokojona i weksel nie został wykupiony. Pozwany nie dokonał żadnej wpłaty.

Pozwany, K. S., wniósł o oddalenie powództwa. Domagał się zbadania umowy, zawartej z powodem, pod kątem jej prawidłowości (karta 55). Podał ponadto, że toczyła się przeciwko niemu sprawa karna, dotycząca umowy łączącej go z powodem, która zakończyła się wydaniem wyroku skazującego, w którym nałożono na niego obowiązek zwrotu kwoty 2.000,00 zł. na rzecz powoda (karta 48).

Sąd ustalił, co następuje:

Pozwany K. S. zawarł w dniu 14.01.2016 r. z (...) S.A. z siedzibą w B. umowę pożyczki gotówkowej nr (...) (...) Zgodnie z jej treścią, kwota udzielonej pożyczki wynosiła 5.816,00 zł., całkowita kwota pożyczki 2.000,00 zł., koszt ubezpieczenia 3.451,00 zł., opłata przygotowawcza 365,00 zł., wynagrodzenie umowne 142,00 zł., wysokość miesięcznej raty 331,00 zł., całkowity koszt pożyczki 3.958,00 zł., całkowita kwota do spłaty 5.958,00 zł. Pożyczkobiorca zobowiązany był ponieść koszt opłaty przygotowawczej i koszt ubezpieczenia, które zostały potrącone z kwoty udzielonej pożyczki, tj. z kwoty 5.816,00 zł. Za udzielenie pożyczki pozwany zobowiązany był również zapłacić pożyczkodawcy wynagrodzenie umowne (kwota 142,00 zł.), liczone od całkowitej kwoty pożyczki. Opłata przygotowawcza przewidziana była za czynności faktyczne, związane z rozpatrzeniem wniosku, przygotowaniem i zawarciem umowy oraz udzieleniem pożyczki. Całkowity koszt pożyczki, tj. suma wszystkich kosztów, które pożyczkobiorca zobowiązany był ponieść, stanowił sumę opłaty przygotowawczej, kosztów ubezpieczenia i wynagrodzenia umownego za udzielenie pożyczki. Pożyczkobiorca zobowiązał się do wystawienia i przekazania pożyczkodawcy jednego weksla in blanco „nie na zlecenie”, ważnego do całkowitej zapłaty zobowiązania. Integralną częścią umowy była m.in. deklaracja wekslowa i weksel. Zgodnie z pkt 11 umowy, jeżeli pożyczkobiorca zalegał ze spłatą zobowiązania pieniężnego, wynikającego z umowy, pożyczkodawca mógł wezwać go do zapłaty w terminie 7 dni z zastrzeżeniem, że w przypadku braku płatności wypełni weksel, stanowiący załącznik do umowy i będzie dochodził na tej podstawie zobowiązania przed sądem. Załącznik nr 1 do umowy pożyczki stanowiły szczególne warunki ubezpieczenia na życie pożyczkobiorców, będące podstawą zawarcia umowy ubezpieczenia. Tytułem zabezpieczenia spłaty zobowiązań, wynikających z umowy pożyczki z dnia 14.01.2016 r., pozwany wystawił w tymże dniu, tj. 14.01.2016 r., weksel in blanco. Pozwany nie dokonał żadnej wpłaty tytułem spłaty pożyczki. Powód wypowiedział umowę pożyczki pismem z dnia 11.04.2016 r. w związku z niepłaconiem zobowiązań przez pozwanego, zgodnie z ustalonym kalendarzem spłat, informując, że dług wynosi 7.223,15 zł. Jednocześnie zawiadomił pozwanego, że stosownie do postanowień umowy pożyczki i deklaracji wekslowej wystawiony przez niego weksel in blanco został wypełniony.

(dowód: umowa pożyczki i załącznik nr 1 k. 22 w aktach sprawy VII K 1235/16, wypowiedzenie umowy pożyczki k. 10, weksel k. 9)

Sąd Rejonowy w Olsztynie, VII Wydział Karny, wyrokiem z dnia 21.04.2017 r. w sprawie VII K 1235/16 uznał K. S. za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu, polegającego na tym, że w dniu 14.01.2016 r. w O., działając wspólnie i w porozumieniu z innymi nieustalonymi osobami, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, posługując się poprzednio podrobionym zaświadczeniem o zatrudnieniu i wynagrodzeniu, doprowadził (...) S.A. z siedzibą w B. do

niekorzystnego rozporządzenia mieniem w kwocie 2.000,00 zł. poprzez wprowadzenie w błąd pracownika firmy co do swojego zatrudnienia oraz co do zamiaru wywiązania się z warunków umowy pożyczki nr (...). W punkcie III wyroku na podstawie art. 46 § 1 k.k. orzeczono wobec pozwanego obowiązek naprawienia szkody poprzez zapłatę na rzecz (...) S.A. z siedzibą w B. kwoty 2.000,00 zł.

(dowód: wyrok z dnia 21.04.2017 r. k. 131 w aktach sprawy VII K 1235/16)

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie jedynie w części.

Stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów, które nie były przez strony kwestionowane i nie budziły również zastrzeżeń Sądu co do ich wiarygodności.

Powód domagał się zasądzenia od pozwanego kwoty 7.223,15 zł. z odsetkami umownymi. Dochodzona pozwem należność wynika z weksla in blanco, wystawionego przez pozwanego jako zabezpieczenie roszczeń, wynikających z wiążącej strony umowy pożyczki z dnia 14.01.2016 r. W związku z powstaniem zaległości z tytułu tej umowy, powód wypełnił weksel in blanco oraz wezwał pozwanego do jego wykupu, czego w zakreślonym terminie pozwany nie uczynił.

Zgodnie z ustawą z dnia 28.04.1936 r. Prawo wekslowe (Dz.U.Nr 37, poz. 282 ze zm.), weksel jest papierem wartościowym, sporządzonym w formie ściśle określonej przez przepisy prawa wekslowego. Weksel własny zawiera bezwarunkowe przyrzeczenie wystawcy zapłacenia określonej w nim sumy pieniężnej w określonym miejscu i czasie oraz stwarza bezwarunkową odpowiedzialność osób w nim podpisanych. Weksel in blanco może być środkiem zabezpieczenia wierzytelności, wynikających z różnorodnych stosunków prawnych. Wystawiony jako własny i wręczony w związku z zawarciem umowy pożyczki, prowadzi do powstania zobowiązania wekslowego wystawcy. Powinien być wypełniony przez uprawniony podmiot zgodnie z zawartym porozumieniem lub wystawioną deklaracją wekslową.

Powstałe w ten sposób zobowiązanie wekslowe ma co do zasady charakter samodzielny i abstrakcyjny, a więc niezależny od podstawy prawnej, która spowodowała jego zaciągnięcie. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 03.02.2016 r., V CSK 314/15, dochodząc wierzytelności wekslowej, wierzyciel nie musi wykazywać podstawy prawnej zobowiązania, może powołać się tylko na treść weksla. Wydanie wierzycielowi weksla stwarza domniemanie istnienia w chwili jego wydania wierzytelności w wysokości sumy wekslowej i przerzuca w ten sposób ciężar dowodu przeciwnego na dłużnika, gdy tymczasem w braku weksla dowód istnienia i wysokości wierzytelności obciąża wierzyciela.

W ocenie Sądu przedstawiony przez powoda weksel spełnia wszystkie przypisane prawem cechy ważności tego dokumentu i stanowi podstawę zobowiązania wekslowego pozwanego jako wystawcy.

Cechą weksla jest – jak to wyżej wskazano – przede wszystkim jego abstrakcyjność, która polega na oderwaniu weksla od stosunku podstawowego, co oznacza, że brak, nieważność lub wadliwość stosunku kausalnego nie ma wpływu na ważność zobowiązania wekslowego. (vide: Szpunar, Komentarz do prawa wekslowego, Wyd. Prawn. 1994, k. 15; T. Borkowski, Prawo wekslowe w praktyce, k. 15)

Konsekwencją i przejawem abstrakcyjności weksla jest zatem niedopuszczalność badania istnienia, ważności i wadliwości stosunku podstawowego (art. 17 Prawa wekslowego), przy czym niedopuszczalność ta nie zależy od woli pozwanego. W tym znaczeniu abstrakcyjność ma charakter obiektywny. Zasada opisana powyżej doznaje jednakże wyjątku. Przepisy prawa wekslowego przewidują bowiem możliwość badania stosunku podstawowego w dwóch przypadkach:

- w przypadku weksla zupełnego w chwili jego wystawienia podnoszenie zarzutów ze stosunku podstawowego dopuszczalne jest wyjątkowo, gdy weksel nadal znajduje się w rękach remitenta jako pierwszego wierzyciela, bądź gdy

nabywca działał świadomie na niekorzyść dłużnika, (vide: Szpunar, Komentarz do prawa wekslowego, Wyd. Prawn. 1994, k. 16; T. Borkowski, Prawo wekslowe w praktyce, k. 27),

- w przypadku weksla niepełnego w chwili jego wystawienia (weksla in blanco), wystawionego w celu zabezpieczenia zobowiązania ze stosunku podstawowego.

W takiej sytuacji osłabienie abstrakcyjności weksla polega na dopuszczalności badania stanów faktycznych, wynikających ze stosunku podstawowego, w szczególności tego, czy odpowiedzialność dłużnika w ramach stosunku wekslowego odpowiada jego odpowiedzialności ze stosunku podstawowego. Dopuszczalność wysuwania przez wystawcę weksla zarzutów ze stosunku podstawowego w takiej sytuacji wynika z art. 10 Prawa wekslowego. Przewiduje on, że jeżeli weksel, niepełny w chwili wystawienia, uzupełniony został niezgodnie z zawartym porozumieniem, nie można wobec posiadacza zasłaniać się zarzutem, że nie zastosowano się do tego porozumienia, chyba że posiadacz nabył weksel w złej wierze albo przy nabyciu dopuścił się rażącego niedbalstwa.

Pogląd powyższy został zaakceptowany w orzecznictwie. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18.11.1970 r., I PR 407/70, stwierdził, że „weksel gwarancyjny nie jest wekslem abstrakcyjnym, lecz wekslem gwarantującym wykonanie zobowiązania, a więc kauzalnym”.

Reasumując, uznać należy za dopuszczalne badanie treści stosunku podstawowego w przypadku dochodzenia przez pierwszego wierzyciela należności z weksla in blanco przeciwko jego wystawcy.

W niniejszej sprawie powód, który jest pierwszym wierzycielem (zawarł z pozwanym umowę pożyczki z dnia 14.01.2016 r., która stanowi stosunek podstawowy), dochodził zapłaty z weksla niepełnego w chwili jego wystawienia przez pozwanego (weksla in blanco), wystawionego w celu zabezpieczenia zobowiązania ze stosunku podstawowego.

W związku z powyższym, zgłoszenie przez pozwanego zarzutów, dotyczących zarówno stosunku podstawowego – umowy pożyczki z dnia 14.01.2016 r., jak i weksla, upoważniało Sąd do badania treści tego stosunku. Nie bez znaczenia przy tym jest fakt, że pozwany posiada przymiot konsumenta.

Z okoliczności niniejszej sprawy wynika, że umowa pożyczki zawarta pomiędzy stronami, oparta była o istniejący u strony powodowej wzorec umowy. Postanowienia umowy nie były z pozwanym negocjowane (poza wysokością kwoty wypłacanej pożyczki), a pozwany zawarł tę umowę jako konsument. Kontrolę weksla w kontekście treści stosunku podstawowego należy uznać za szczególnie uzasadnioną w sprawach z udziałem konsumenta. Powyższe powoduje konieczność oceny przez Sąd umowy pożyczki z dnia 14.01.2016 r. pod kątem niedozwolonych postanowień umownych i rozważenia, czy w świetle art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia ww. umowy, przewidujące obowiązek zapłaty przez pożyczkobiorcę tzw. całkowitych kosztów pożyczki, jako że nie zostały uzgodnione indywidualnie z pozwanym – konsumentem, są dla niego wiążące. Zgodnie z tym przepisem, postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Z art. 385¹ § 3 k.c. wynika, iż nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy, przejętych z wzorca umowy, zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta.

Zdaniem Sądu, z taką właśnie sytuacją mamy do czynienia w rozpoznawanej sprawie. W ocenie Sądu, zapis umowy, pozwalający stronie powodowej na pobranie całkowitych kosztów pożyczki w łącznej kwocie 3.958,00 zł. (przy kwocie udzielonej pożyczki 2.000,00 zł.) godzi w dobre obyczaje oraz narusza w sposób rażący interes konsumenta. Koszty te należy uznać za rażąco wygórowane i nie mieszczące się w granicach swobody kontraktowania, określonej w art. 385¹ k.c.

Przypomnijmy, że na całkowity koszt pożyczki składają się: opłata przygotowawcza w kwocie 365,00 zł., wynagrodzenie umowne za udzielenie pożyczki wynoszące 142,00 zł. oraz koszty ubezpieczenia w kwocie 3.451,00 zł. (pkt 2.6 umowy pożyczki).

Opłata przygotowawcza przewidziana została za czynności faktyczne, związane z rozpatrzeniem wniosku, przygotowaniem i zawarciem umowy oraz udzieleniem pożyczki. Wskazać należy, iż umowa nie przewidywała żadnego świadczenia wzajemnego pożyczkodawcy, odpowiadającego obowiązku zapłaty ww. kosztów. Świadczy to jednoznacznie o tym, iż zastrzeżone one zostały jedynie w celu maksymalizacji zysków wierzyciela, co prowadzi do obejścia przepisów o odsetkach maksymalnych i nie powinno korzystać z ochrony prawnej. Opłata ta przysporzyłaby nadmiernych i nieusprawiedliwionych zysków wierzycielowi. Powód nie udowodnił przy tym, że postanowienia, dotyczące ww. opłaty, były indywidualnie uzgodnione z pozwanym (art. 385¹ § 3 i 4 k.c.), w konsekwencji z mocy art. 385¹ § 1 k.c. nie wiążą one stron. Nie prowadzi to jednocześnie do nieważności pozostałych postanowień umowy, zgodnie bowiem z art. 385¹ § 2 k.c. strony są związane umową w pozostałym zakresie.

Podnieść należy, że powód w żaden sposób nie udokumentował zasadności pobrania tak wysokiej opłaty przygotowawczej i jej ekwiwalentności. W ocenie Sądu koszt czynności faktycznych, związanych z rozpatrzeniem wniosku, przygotowaniem i zawarciem umowy oraz udzieleniem pożyczki przedsiębiorcy zawodowo trudniącego się udzielaniem pożyczek na masową skalę – w świetle wiedzy i doświadczenia życiowego – nie mógł wynosić 365,00 zł.

Poważne wątpliwości Sądu wzbudziły twierdzenia powoda w przedmiocie poniesionych przez niego kosztów ubezpieczenia w kwocie 3.451,00 zł. Podnieść należy, że wydatków z tego tytułu powód w żaden sposób nie udokumentował, tj. nie wykazał ich żadnym środkiem dowodowym. Wręcz nieprawdopodobna jest składka na ubezpieczenie zwrotu pożyczki w kwocie, przekraczającej jej sumę (koszt ubezpieczenia 3.451,00 zł. – suma pożyczki 2.000,00 zł.).

Zgodnie z przepisem art. 6 k.c., ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. W ocenie Sądu, powód nie udokumentował należności z ww. tytułu, wbrew dyspozycji powołanego art. 6 k.c. Dodatkowo do kosztów ubezpieczenia odnoszą się rozważania, poczynione powyżej odnośnie niedozwolonych postanowień umownych. W szczególności podnieść należy, że żądanie opłaty za ubezpieczenie, która nie odzwierciedla nakładów faktycznie poniesionych, w sposób rażąco narusza interesy ekonomiczne konsumenta i przynosi wierzycielowi niczym nie uzasadnione korzyści.

Sąd przyjął w związku z tym, iż powodowi należy się od pozwanego całość dochodzonego pozwem roszczenia z tytułu kapitału pożyczki i wynagrodzenia umownego w kwocie 142,00 zł., tj. łącznie kwota 2.142,00 zł. Sąd uznał za zasadne również roszczenie powoda o odsetki od ww. należności, w związku z czym zasądził je zgodnie z żądaniem pozwu.

Pomimo tego, pozew co do kwoty 2.000,00 zł. podlegał odrzuceniu. Zgodnie bowiem z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., sąd odrzuci pozew, jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona.

Sąd miał na uwadze, że sąd karny w prawomocnym wyroku z dnia 21.04.2017 r., wydanym w sprawie VII K 1235/16, w punkcie III na podstawie art. 46 § 1 k.k. orzekł wobec pozwanego obowiązek naprawienia szkody poprzez zapłatę na rzecz (...) S.A. z siedzibą w B. kwoty 2.000,00 zł., stanowiącej kapitał udzielonej przedmiotową umową z dnia 14.01.2016 r. pożyczki.

Przepis art. 46 § 1 k.k. stanowi, że w razie skazania sąd może orzec, a na wniosek pokrzywdzonego lub innej osoby uprawnionej orzeka, stosując przepisy prawa cywilnego, obowiązek naprawienia, w całości albo w części, wyrządzonej przestępstwem szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę; przepisów prawa cywilnego o możliwości zasądzenia renty nie stosuje się. W myśl § 3 art. 46 k.k., orzeczenie odszkodowania lub zadośćuczynienia na podstawie § 1 albo nawiązki na podstawie § 2 nie stoi na przeszkodzie dochodzeniu niezaspokojonej części roszczenia w drodze postępowania cywilnego. Zgodnie natomiast z art. 107 § 1 i § 2 k.p.k., sąd lub referendarz sądowy nadaje

na żądanie osoby uprawnionej klauzulę wykonalności orzeczeniu podlegającemu wykonaniu w drodze egzekucji. Orzeczenia nakładające obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę oraz nawiązkę orzeczoną na rzecz pokrzywdzonego uważa się za orzeczenia co do roszczeń majątkowych, jeżeli nadają się do egzekucji w myśl przepisów Kodeksu postępowania cywilnego.

Przez orzeczenie, nakładające obowiązek naprawienia szkody na rzecz pokrzywdzonego, należy rozumieć orzeczenie, zapadłe na podstawie art. 46 § 1 i 2 k.k. W razie orzeczenia obowiązku naprawienia szkody na rzecz osoby, która nie brała udziału w sprawie, sąd z urzędu i bez pobierania jakichkolwiek opłat przesyła tytuł egzekucyjny pokrzywdzonemu lub innej osobie uprawnionej.

W świetle powołanych przepisów kodeksu karnego i kodeksu postępowania karnego stwierdzić należy, że powód dysponuje już tytułem egzekucyjnym co do kwoty 2.000,00 zł., któremu może być na jego żądanie nadana klauzula wykonalności. Spełnione zostały więc przesłanki z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.

W związku z powyższym, na podstawie powołanych przepisów Sąd orzekł, jak w pkt 1 wyroku, w punkcie 2 odrzucił pozew co do kwoty 2.000,00 zł., objętej wyrokiem w sprawie karnej VII K 1235/16, natomiast w pozostałej części powództwo oddalił.

O kosztach procesu orzeczono po myśli art. 98 i nast. k.p.c., które ustalają reguły ponoszenia tych kosztów. Przepisy te ustanawiają dwie zasady, a mianowicie zasadę odpowiedzialności za wynik procesu i zasadę zwrotu kosztów celowych. Sąd stosownie do dyspozycji art. 100 k.p.c. rozdzielił stosunkowo koszty procesu. Powód wygrał w 2% i poniósł koszty w kwocie 2.779,00 zł., na które składają się opłata od pozwu 362,00 zł., opłata od pełnomocnictwa 17,00 zł. oraz wynagrodzenie pełnomocnika 2.400,00 zł. Pozwany nie wykazał kosztów procesu. W związku z tym, powodowi należą się koszty procesu w kwocie 55,58 zł. (2.779,00 zł. x 2%)

SSR Agnieszka Brzoskowska